

Д.К. Корольов

НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННОСТЕЙ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ В СВІТОВІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Корольов Д.К. Напрями дослідження цінностей обдарованої особистості в світовій психології. За результатами аналізу робіт зарубіжних дослідників окреслено такі напрями розгляду зв'язку обдарованості та ціннісної сфери особистості: моральна відповідальність обдарованих дорослих; морально-ціннісне виховання обдарованих дітей; етична обдарованість та етичне лідерство; емоційно-ціннісні особливості та особистісні якості, що супроводжують обдарованість; зв'язок обдарованості та моральності в дорослих та дітей. Констатовано, що зарубіжні дослідники практично не вивчають проблему впливу емоційно-ціннісної сфери, моральних особистісних якостей на розвиток та прояв обдарованості.

Ключові слова: *обдарованість, особистість, цінності, мораль, розвиток, обдаровані діти.*

Королёв Д.К. Направления исследования ценностей одарённой личности в мировой психологии. Анализ работ зарубежных учёных позволил очертить следующие направления рассмотрения связи одарённости и ценностной сферы личности: моральная ответственность одарённых взрослых; морально-ценностное воспитание одарённых детей; этическая одарённость и этическое лидерство; эмоционально-ценностные особенности и личностные качества, сопровождающие одарённость; связь одарённости и нравственности у взрослых и детей. Констатируется, что зарубежные исследователи практически не изучают проблему влияния эмоционально-ценностной сферы, моральных личностных качеств на развитие и проявление одарённости.

Ключевые слова: *одарённость, личность, ценности, мораль, развитие, одарённости.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Стимулювання розвитку обдарованості як найбільш цінного ресурсу суспільства вимагає достовірних знань щодо зовнішніх та внутрішніх умов, які визначають цей процес. Важливим його регулятором є ціннісне ставлення суспільства та особистості до діяльності обдарованої людини, що втілюється в ціннісних настановленнях та особистісних цінностях.

Останні дослідження і публікації, виділення невирішених питань загальної проблеми, якій присвячується стаття. О.Л. Музыка виокремлює моральні та діяльнісні цінності обдарованої особистості, розглядає їх як результат інтеграції внаслідок рефлексії діяльнісних, емоційних та соціальних компонентів задоволення потреб. Ці цінності можуть протистояти цінностям контактного оточення, але не загальнолюдським цінностям [3].

Ще перші дослідники обдарованості виділяли її морально-ціннісний компонент. Так, Я. Терман вивчав емоційну стабільність, соціальну адаптацію та моральний

характер обдарованих, оскільки усвідомлював їх взаємопов'язаність із розвитком когнітивної сфери. Л. Холлінворф звертала увагу на складне внутрішнє життя, ранню етичну занепокоєність та чітке усвідомлення світу. У подальшому ряд дослідників зафіксували в обдарованих дітей розвинуту здатність до моральних суджень [13].

Відомо також, що потенційна обдарованість стає актуальною лише за наявності соціального запиту на ті особливі досягнення, які її конституують. Соціальний запит робить можливим наявність у старшому поколінні ціннісних зразків реалізованих обдарованих осіб, яких можуть наслідувати молодші. Соціальний запит також феноменологічно представлений у вигляді визнання досягнень обдарованої особи, що необхідно їй як підтвердження загальнолюдської корисності власної діяльності [1].

Отже, ряд дослідників обдарованості вказують на її різноплановий зв'язок з емоційно-ціннісною сферою. Проте на даний час відсутнє систематизоване уявлення про те, в яких напрямках реалізується цей зв'язок.

Формулювання цілей і постановка завдань статті. Мета роботи — проаналізувати головні напрями вивчення цінностей обдарованої особистості в світовій психологічній науці.

Виклад методик і результатів досліджень. Проведений теоретичний аналіз надає змогу виділити ряд підходів до розгляду проблеми. Перший, і такий, що застосовується найчастіше, підхід зосереджує увагу на моральній відповідальності дорослих обдарованих. Вказується, що останні мають значно більший за пересічних осіб вплив на долю інших людей, людства загалом. Найчастіше обговорюються приклади руйнівних винаходів, що були проривом в науці – атомна, воднева бомба, генетична інженерія, клонування тощо.

Близька до розглянутої проблематика морально-ціннісного виховання обдарованих дітей. Вказується, що обдаровані потребують такого виховання більшою мірою із зазначених вище причин. Проте в проаналізованих роботах не називаються ніякі інші особливості мотиваційно-ціннісної сфери обдарованих дітей окрім її прискореного розвитку. Отже, імпліцитно дослідники виходять з того, що ціннісне виховання обдарованих дітей має відповідати такому вихованню для старших вікових категорій. Відповідно, жодних унікальних виховних методик не пропонується.

У літературі зустрічається термін «етична обдарованість». Однак Р. Стернберг вважає етичну обдарованість не якимось окремим різновидом обдарованості, а характеристикою, що може бути розвинена практично в кожній психічно здорової дитини. Проте Р. Стернберг зазначає, що розвиток етичного мислення, а тим більше поведінки, вкрай важке завдання, що вимагає більше зусиль, ніж може здаватись [14].

М. Якобсен вказує, що моральні лідери мають ряд спільних з розумово обдарованими особами якостей: інтернальний локус контролю, внутрішня мотивація та саморегуляція, прагнення до кращого, бажання переслідувати важливі цілі; занепокоєність справедливістю, мораллю; особлива здатність до етичного аналізу та морального ухвалення рішень; впевненість в собі, бажання мати власну позицію; здатність пробуджувати ентузіазм в інших; здатність об'єднувати людей; прагнення до дій; просоціальна поведінка; сенситивність, емпатійність, співчуття; піклування про

інших та суспільство загалом, здатність надавати підтримку; наполегливість, впливовість, здатність створювати зразки та цінності; використання влади на користь іншим, розгляд альтернативних поглядів; здійснення складного аналізу, уважна та комплексна оцінка короткотермінових та довгострокових наслідків; організованість, наявність чітких пріоритетів, заснованих на принципах та стандартах; застосування принципів до себе та до інших; свідомість; надійність; автентичність, знання себе, відмова від пристосування, щоб зробити приємне іншим; послідовність поведінки в різних ситуаціях; здатність підтримувати позитивні стосунки; розуміння динаміки розвитку ситуації; здатність організовувати ефективну команду, добре поратись з її різноманітністю; вміння спрямовувати інших; розподіл уваги між різними завданнями; здатність навчати; емоційна стабільність; використання можливостей; узгодження позиції різних людей на підставі моральних стандартів; увага до етичності в управлінні [6].

Інший аспект розгляду проблеми — емоційно-ціннісні особливості обдарованих осіб. Тут наявні два напрями для аналізу. Перший — визначення емоційно-ціннісних особистісних якостей, що супроводжують обдарованість. До них відносять характерні для багатьох обдарованих прискорений моральний розвиток, загострену увагу до моральних проблем, сенситивність, глибину емоцій, емпатійність [12]. Ці феномени є наслідком обдарованості або психічних властивостей, що знаходяться в її основі. Зазначається, що такі характеристики нерідко спричиняють емоційні та комунікативні проблеми обдарованих.

Так, П. Сільверман на підставі вивчення історій життя більше тисячі восьмиста обдарованих дітей та теоретичного аналізу стверджує, що когнітивна складність разом з деякими особистісними рисами обдарованих створюють унікальний суб'єктивний досвід, центральною характеристикою якого є моральна сенситивність [13].

За даними Л. Сільверман, у відповідь на прохання описати свою обдаровану дитину батьки найчастіше згадують сенситивність. Остання набуває різноманітних форм: їх почуття легко вразити; вони жаліють інших, захищають та легко плачуть; розуміють почуття інших; гостро реагують на критику; схильні сильно реагувати на світло, шум, текстуру, забруднення повітря, деяку їжу [13].

Схожої позиції дотримується Д. Ловескі, який пише, що його робота з обдарованими дітьми свідчить про їх незвичну моральну та соціальну занепокоєність. Як хлопчики, так і дівчатка тривожаться з приводу війн, оточуючого середовища, безпритульності, бідності, злочинності та вживання наркотиків [8].

Д. Ловескі вважає початком розвитку моральної сенситивності обдарованої дитини прояв емпатії між нею та дорослим, який про неї піклується. Проте розвиток моральної сенситивності вимагає не лише взаємної прив'язаності з дорослим, але й формування сильного я. Останнє відбувається внаслідок співзвучності материнської реакції на ранню емоційну експресію дитини та взаємне захоплення у взаємодії між ними [9].

Високообдаровані діти, які вимагають від батьків більш інтенсивної стимуляції, більше уваги та залучення, також потребують більше емоційної співзвучності. Звіти батьків тридцяти п'яти обдарованих дітей з коефіцієнтом інтелекту вище за сто

сімдесят свідчать, що діти, які відчували надійну прив'язаність та емоційну співзвучність, активувались заняттями, що обирала сама дитина. Одна мати описала цей процес як навчання чути, чого насправді прохає її дитина, коли, може здатись, вимагає надмірної уваги [9].

Д. Ловескі зазначає, що асинхронність розвитку обдарованих дітей проявляється не лише в різних рівнях когнітивної, емоційної та соціальної зрілості, але емоційна та соціальна зрілість можуть варіювати залежно від ситуації та її учасників. Одна й та сама дитина може бути емпатійною та альтруїстичною в одній ситуації, егоїстичною та байдужою — в іншій. Дитина, яка здатна розмірковувати на виключно високому рівні про моральні проблеми, може вирішувати соціальні ситуації на засадах рівності та взаємності лише на рівні своїх однолітків. Наявність знань або здатності до розмірковування не обов'язково передбачає можливість обирати правильні рішення. Навпаки, здатність діяти зі співчуттям та знаходити справедливі рішення не означає, що дитина може пояснити причини своїх вчинків [9].

Прискорений моральний розвиток обдарованої дитини може мати травматичні наслідки для неї, оскільки в ситуаціях, де її однолітки діють відповідно до стереотипів та традицій, така дитина ставить запитання, навіть, проблематизує. Обдаровані діти також можуть бути нездатні емоційно впоратись з ідеями, що генерують. Деякі пробують взяти на себе дорослу відповідальність без емоційної зрілості, яка необхідна, щоб прийняти людську недовершеність або ситуації, котрі не мають гарного рішення [9].

Однак викладене не означає, що всі обдаровані діти відрізняються розвиненою мораллю. Деякі з них емоційно травмовані зневагою, насильством, нечутливістю або нестачею розуміння. Зустрічаються також "однобічні" обдаровані діти, яким дозволили розвинути їхні спеціальні таланти, але не приділяли такої ж уваги їх соціальному та емоційному розвитку [13].

У суспільстві, де цінності влади, домінування, багатства та статусу культивуються тисячі років, обдарованим дітям важко протистояти інкультурації. Д. Ловескі вказує, що багато обдарованих хлопчиків зачаровані насильством, яке вбачають єдиним засобом вирішення конфліктів. Вплив мас-медіа та однолітків провокує в них конфлікт із власними внутрішніми почуттями та судженнями. Якщо обдаровані хлопчики будуть продовжувати ними керуватись як в ранньому дитинстві, вони ризикують бути відторгненими та осміяними однолітками. Вони настільки вразливі в цьому плані, що часто відмовляються від моральної частини себе [8].

Другий напрям аналізу – порівняння моральних чеснот обдарованих та пересічних осіб. Деякі автори вважають, що обдаровані більш моральні. Дж. Фріман стверджує, що ця ідея розповсюдилась після робіт Ф. Гальтона, який у 1869 р. у роботі «Спадкові дослідження геніальності» вперше емпірично обґрунтував цей зв'язок [4].

Л. Колберг бачив основу розуміння моралі в когнітивному розвитку. Його концепція емпірично перевірялась на матеріалі обдарованих дітей, й було підтверджено, що вони дійсно раніше розуміють моральні принципи. Так, дослідження Д. Нарваез показує, що розвиток когнітивних здібностей на рівні вище середнього необхідний для зрілих моральних суджень. За тестом моральних суджень високі показники спостерігаються

Актуальні проблеми психології. Психологія обдарованості

лише в тих, хто має високі бали за тестом інтелектуальних здібностей. Однак це не все, що потрібно, частина дітей із розвиненим інтелектом має невисокі показники рівня сформованості моральних суджень [11].

І. Левіс вивчала моральні судження обдарованих підлітків. Дослідження засновано на чотирьохкомпонентній моделі морального розвитку, що включає: 1) моральну сенситивність, 2) моральні судження, 3) моральну мотивацію, 4) моральний характер. Автор доходить висновку, що моральні судження – важлива, але недостатня умова морального розвитку обдарованих [7].

П. Хей та ін. встановили, що рівень просоціальних суджень залежить від розвитку когнітивних здібностей та корелює з деякими показниками методики для дослідження емпатії [5].

У цьому напрямі працював також Г. Гарднер, який ставив питання про існування окремого екзистенціального або духовного інтелекту [10].

У зовсім іншому вигляді ідея про зв'язок таланту та моралі з'являється в концепції самоактуалізованої особистості А. Маслоу. Останній писав про незалежність самоактуалізованих осіб у моральних переконаннях, вважав, що їх моральні принципи більшою мірою відображають властиву їм своєрідність, ніж прийняті в суспільстві етичні норми. Поверхневому спостерігачеві вони можуть видатись аморальними, оскільки схильні нехтувати умовностями, можуть, якщо того вимагає ситуація, піти у розріз з приписами та нормами. Проте А. Маслоу вважав, що, насправді, ці люди високоморальні, а так звана етична поведінка середньостатистичної особи настільки конвенційна, що це скоріше конвенційна поведінка, ніж дійсно етична, така поведінка не засновується на внутрішніх переконаннях та принципах, це не більше ніж бездумне слідування загальноприйнятим нормам [2].

А. Маслоу вважав, що ціннісна система самоактуалізованої людини представлена головним чином унікальними та ідіосинкратичними для неї цінностями, які безпосередньо відображають її характер. Хоча самоактуалізовані люди мають багато спільного, одночасно кожний з них абсолютно індивідуальний. Кожного з них можна назвати індивідуалістом, проте кожний з них одночасно є глибоко соціальною особистістю, яка ототожнює себе з усім людством [2].

Однак порівняльне дослідження, проведене Ч. Тео та Я. Ченг, сингапурських учнів молодшої школи з використанням субшкали моральних та лідерських якостей Шкали знання себе (Self-Knowledge Checklist — SKC) показало відсутність статистично значущих розбіжностей за моральними якостями обдарованих та пересічних досліджуваних. Проте обдаровані учні продемонстрували значно вищий рівень лідерських якостей [15].

Не погоджується також із твердженням про зв'язок обдарованості та моральності Дж. Фріман. Вона підкреслює, що емпіричні докази зв'язку цих двох конструктів отримані лише за допомогою тестів «папір та олівець». Знайдені кореляції ця автор пояснює тим, що методики виміру моральності вимагають від досліджуваних певної моральної акробатики, яку проявляють ті, хто має високі показники інтелекту, отже, вважаються обдарованими [4].

Однак в реальному житті немає доказів зв'язку обдарованості та моральності ні в дорослих, ні в дітей. Деякі дуже талановиті індивідууми здаються повністю вільними від культурно визначеної необхідності розділяти ту ж мораль, що більшість з нас. Поширений стереотип богемного митця, який втратив мораль, приймається суспільством значно більшою мірою, ніж така сама поведінка від бухгалтера [4].

Дж. Фріман вважає, що обдаровані не більшою мірою моральні, ніж більшість з нас. Однак вони краще здатні бачити моральні головоломки в житті та розуміти аргументи, що вони мають робити в їхньому соціальному контексті [4].

Дж. Фріман провела лонгітюдне дослідження розвитку ста сімдесяти дітей, які входили до 1 % найвищих показників за тестом Матриці Равена. Вже в юнацькому віці в них спостерігався добре сформований стиль мислення та розмірковування. Тепер, на четвертому десятиріччі життя, їх моральні настановлення дуже змінились та наблизились до поглядів батьків під час їхнього дитинства. Підстав стверджувати, що обдаровані в цій вибірці якимось чином в моральному плані відрізнялись від пересічних людей, немає [4].

Висновки та подальші перспективи досліджень. За результатами аналізу робіт зарубіжних дослідників можна виділити такі напрями розгляду зв'язку обдарованості та ціннісної сфери особистості: моральна відповідальність обдарованих дорослих; морально-ціннісне виховання обдарованих дітей; етична обдарованість та етичне лідерство; емоційно-ціннісні особливості та особистісні якості, що супроводжують обдарованість; зв'язок обдарованості та моральності в дорослих та дітей.

Представлений огляд показує, що закордонні дослідники практично не вивчають проблему впливу емоційно-ціннісної сфери, моральних особистісних якостей на розвиток та прояв обдарованості. Таким чином, перспективи подальших досліджень пов'язані з теоретичною та емпіричною розробкою проблеми ціннісної детермінації розвитку обдарованої особистості.

Список використаних джерел

1. Корольов Д. К. Теоретичні засади дослідження освітнього середовища для обдарованих у зарубіжній науці /Д. К. Корольов // Актуальні проблеми психології. — 2013. — Т. 6, Вип. 9. — С. 46—61.
2. Маслоу А. Г. Мотивация и пичность/ Абрахам Гарольд Маслоу. — М,: Питер, 2011. — 351 с.
3. Музыка О. Л. Екзистенційні потреби і розвиток обдарованої особистості / О. Л. Музыка// Актуальні проблеми психології. — 2015. — Т. 6, Вип. 10. — С. 63—77.
4. Freeman J. Morality and Giftedness. / Joan Freeman // The Routledge International Companion to Gifted Education / [ed. T. Balchin, B. Hymer, D. Mathews]. — London, NY : Routledge, 2008. — P. 141—148.
5. Hay P. K. Prosocial reasoning and empathy in gifted children / Peta K.Hay, Miraca U. M. Gross, Katherine Hoekman, Karen B. Rogers // The Australasian Journal of Gifted Education. — 2007. — Vol. 16, №2. — P.5—14.
6. Jacobsen M, E. Moral Leadership, Effective Leadership, and intellectual Giftedness: Problems, Parallels, and Possibilities / Mary-Elaine Jacobsen// Morality, Ethics, and Gifted Minds / [ed.

- Don Ambrose D., Cross T]. — London, NY : Springer Dordrecht Heidelberg, 2009. — P. 29—49.
7. Lewis A. E. The Moral Judgment of Gifted Adolescents: a dis.... doctor of philosophy / Ashley Elizabeth Lewis. — USA, Minnesota, 2007. — 91 p.
 8. Lovecky D. V. The Moral Child in a Violent World / Deirdre V. Lovecky // *Understanding Our Gifted* — 1994. — №6 (3). — P. 3.
 9. Lovecky D. V. Identity Development in Gifted Children: Moral Sensitivity / Deirdre V. Lovecky // *The Moral Child in a Violent World. Understanding Our Gifted // Roeper Review*. — 1997. — №20 (2). — P. 90—94.
 10. Lovecky D. V. Moral Sensitivity in Young Gifted Children / Deirdre V. Lovecky // *Morality, Ethics, and Gifted Minds* / [ed. Don Ambrose D., Cross T.]. — London, NY: Springer Dordrecht Heidelberg, 2009. — P. 161—177.
 11. Narvaez D. High Achieving Students and Moral Judgment/ Darcia Narvaez// *Journal for the Education of the Gifted*. —1993. — Vol. 16, №3. — P. 268—279.
 12. Roeper A. Giftedness and Moral Promise/ Annemarie Roeper, Linda Kreger Silverman// *Morality, Ethics, and Gifted Minds* / [ed. Don Ambrose D., Cross T.]. — London, NY: Springer Dordrecht Heidelberg, 2009. — P. 251—265.
 13. Silverman L. K. The Moral Sensivity of Gifted Children and the Evolution of Society / Linda Kreger Silverman // *Roeper Review*. —1994. — №17 (2). — P. 110—116.
 14. Sternberg R. J. Reflections on Ethical Leadership / Robert J. Sternberg // *Morality, Ethics, and Gifted Minds* / [ed. Don Ambrose D., Cross T.J. — London, NY: Springer Dordrecht Heidelberg, 2009. — P. 19—29.
 15. Teo Ch. T, Eastern Perspectives: Moral and Volitional Education of Gifted Students / Chua Tee Teo, Yuanshan Cheng // *Morality, Ethics, and Gifted Minds* / [ed. Don Ambrose D., Cross T.]. — London, NY : Springer Dordrecht Heidelberg, 2009. — P. 241—251.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Korol'ov D. K. Teoretichni zasadi dosiidzhennja osvith'ogo seredovishha dlja obdarovanih u zarubizhnij nauci / D. K. Korol'ov // *Aktual'ni problemi psihologiyi*. — 2013. — T. 6, Vyp, 9. — S. 46—61.
2. Maslou A. G. Motyvacyya i lychnosi' / Abraham Garol'd Maslou. — M.: Pyter, 2011. — 351 s.
3. Muzyka O. L. Ekzytencijni potreby i rozvytok obdarovanoyi osobystosti / O, L. Muzyka // *Aktual'ni problemy psihologiyi*. — 2015. — T. 6, Vyp. 10. — S. 63—77.
4. Freeman J. *Morality and Giftedness*. / Joan Freeman // *The Routledge International Companion to Gifted Education* / [ed. T. Balchin, B. Hymer, D. Mathews], — London, NY: Routledge, 2008. — P. 141—148.
5. Hay P. K. Prosocial reasoning and empathy in gifted children / Peta K.Hay, Miraca U. M. Gross, Katherine Hoekman, Karen B. Rogers // *The Australasian Journal of Gifted Education*. — 2007. — Vol. 16, №2. — P.5—14.
6. Jacobsen M, E. Moral Leadership, Effective Leadership, and intellectual Giftedness: Problems, Parallels, and Possibilities / Mary-Elaine Jacobsen// *Morality, Ethics, and Gifted Minds* / [ed. Don Ambrose D., Cross T]. — London, NY : Springer Dordrecht Heidelberg, 2009. — P. 29—49.
7. Lewis A. E. The Moral Judgment of Gifted Adolescents: a dis.... doctor of philosophy / Ashley Elizabeth Lewis. — USA, Minnesota, 2007. — 91 p.

8. Lovecky D. V. The Moral Child in a Violent World / Deirdre V. Lovecky // *Understanding Our Gifted* — 1994. — №6 (3). — P. 3.
9. Lovecky D. V. Identity Development in Gifted Children: Moral Sensitivity / Deirdre V. Lovecky // *The Moral Child in a Violent World. Understanding Our Gifted // Roeper Review*. — 1997. — №20 (2). — P. 90—94.
10. Lovecky D. V. Moral Sensitivity in Young Gifted Children / Deirdre V. Lovecky // *Morality, Ethics, and Gifted Minds* / [ed. Don Ambrose D., Cross T.]. — London, NY: Springer Dordrecht Heidelberg, 2009. — P. 161—177.
11. Narvaez D. High Achieving Students and Moral Judgment/ Darcia Narvaez// *Journal for the Education of the Gifted*. —1993. — Vol. 16, №3. — P. 268—279.
12. Roeper A. Giftedness and Moral Promise/ Annemarie Roeper, Linda Kreger Silverman// *Morality, Ethics, and Gifted Minds* / [ed. Don Ambrose D., Cross T.]. — London, NY: Springer Dordrecht Heidelberg, 2009. — P. 251—265.
13. Silverman L. K. The Moral Sensivity of Gifted Children and the Evolution of Society / Linda Kreger Silverman // *Roeper Review*. —1994. — №17 (2). — P. 110—116.
14. Sternberg R. J. Reflections on Ethical Leadership / Robert J. Sternberg // *Morality, Ethics, and Gifted Minds* / [ed. Don Ambrose D., Cross T.J. — London, NY: Springer Dordrecht Heidelberg, 2009. — P. 19—29.
15. Teo Ch. T, Eastern Perspectives: Moral and Volitional Education of Gifted Students / Chua Tee Teo, Yuanshan Cheng // *Morality, Ethics, and Gifted Minds* / [ed. Don Ambrose D., Cross T.]. — London, NY : Springer Dordrecht Heidelberg, 2009. — P. 241—251.

Korol'ov D.K, Research Approaches to gifted personality values problem in foreign psychology. The article presents the theoretical analysis results of approaches to values problem in the context of giftedness. Author describes some researches direction of relations between aptitudes, achievements, personal values and social attitudes in world psychology. First, this is moral responsibility of gifted adults that enhanced by their greater possibilities impact other people life and world development. Second, moral education of gifted children that is important because the future probably their will be influential adults. Next, ethical giftedness and ethical leaderships, their connection with intellectual giftedness. Fourth, emotional, value features and personality traits that correlate with giftedness. The researches found that many gifted children have peculiarities: accelerated moral development, heightened attention to moral problem, sensitivity, empathy, deep emotional reactions. Many empirical works were focused on moral judgments of gifted children and adolescents. Last, connection between giftedness and moral values among adults and children. From ninth century some psychologist periodically allowed greatest morality of gifted children and eminent adults. However there is empirical evidence of only advanced cognitive understanding of moral principles and dilemmas by gifted children.

The presented overview shows that psychologist don't study giftedness development determination by personal values and moral traits. This is perspective for future researches.

Keywords: *giftedness, personality, values, moral, development, gifted child.*